

شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر الزامات امنیتی همگرایی اقوام بزرگ استان خوزستان

اکبر کاظمی^۱

۱. کارشناسی ارشد رشته مطالعات امنیتی ایران

چکیده

زمینه و هدف: هدف از پژوهش حاضر، شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر الزامات امنیتی همگرایی اقوام بزرگ استان خوزستان بود. پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و توسعه ای است.

روش تحقیق: این پژوهش بر اساس چگونگی به دست آوردن داده‌های مورد نیاز و از جهت روش انجام آن در زمره تحقیقات توصیفی-تحلیلی می باشد. جامعه آماری کل این مطالعه در بخش کمی از میان خبرگان، صاحب نظران و فعالان حوزه مسائل قومی کشور می باشند که شامل: مجلس، استانداری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، دانشگاه‌ها و مجموعه‌های مرتبط در استان خوزستان به تعداد ۸۰ نفر برآورد شده است. حجم نمونه بر اساس فرمول کوکران برای بخش کمی ۶۶ نفر می باشد. در این مطالعه از پرسشنامه محقق ساخته استفاده گردید.

یافته ها: در مطالعه حاضر، به منظور توصیف یافته‌های جمعیت‌شناختی از جداول (تحصیلات، سن، سابقه خدمت) و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها سوالات مورد بررسی مشخص گردید ۲۵ گویه مورد ارزیابی شده تاثیر زیادی بر همگرایی قومیت عرب و لر داشته است. در برخی موارد این همگرایی جنبه مثبت داشته است. این پژوهش با استناد به نظریه رقابت بر سر منابع است. یکپارچه کردن سیاسی گروه‌های قومی در درون یک دولت-ملت، زمینه مشخصی را به وجود می آورد که در آن رقابت برای منابع- به ویژه برای مشاغل دولتی- به انگیزه تضاد بین قومی تبدیل می شود.

نتیجه گیری: تقویت همگرایی ملی، یکی از مقولات اساسی هر حکومتی است. امروزه جهانی شدن با جریان آزاد اطلاعات و گسترش روزافزون فن آوری‌ها، ارتباطات و تغییر در تعاملات از سطح خرد تا کلان، چالش‌ها و فرصت‌هایی را در مقابل جامعه جهانی ایجاد نموده است. در حوزه قومیت‌ها، همچون سایر حوزه‌ها، روند جهانی شدن می تواند تأثیرات متفاوتی بر جای بگذارد و در هر حال موجبات تغییر را فراهم نموده است و آنچه مهم به نظر می-رسد، بازاندیشی در سیاست گذاری در قبال قومیت‌ها را الزامی ساخته است.

کلید واژه‌ها: امنیت، همگرایی اقوام (قوم لر (بهمنی و بختیاری)) و قوم عرب، خوزستان

یکی از عوامل کلیدی که در دوره‌های مختلف تاریخی باعث شده است نیروهای عشایر لر (بهمنی و بختیاری) و عرب به‌عنوان مدافعان متعهد تمامیت ارضی، ارزش‌های دینی و استقلال کشور مطرح شوند، ویژگی‌های ژئوپلیتیکی آن‌ها در ابعاد جغرافیایی، فرهنگی و انسانی بوده است. از این رو، با توجه به اینکه در دکتین دفاع و امنیت جمهوری اسلامی ایران، تقویت مؤلفه‌های قدرت ملی بر مبنای قابلیت‌های داخلی کشور استوار است و نیروهای عشایری بخش مهمی از توان رزمی نیروهای مسلح محسوب می‌شوند، بررسی عوامل ژئوپلیتیکی جامعه عشایر لر و عرب در ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی ضروری به نظر می‌رسد. هدف این بررسی ارائه راهکارهای راهبردی برای حفظ و تقویت این عوامل و تدوین روش‌هایی مناسب جهت بهره‌گیری از ظرفیت نیروهای جامعه عشایری است. این اقدام می‌تواند به تخصیص مأموریت‌هایی متناسب با موقعیت ژئوپلیتیکی و توانمندی‌های نیروهای عشایری منجر شود و از طریق سپردن مسئولیت به این افراد وفادار و شجاع، امنیت پایدار مردمی در سطح گسترده محقق گردد. (رحیم‌صفوی و جمشیدی، ۱۳۸۶).

چرا که با وقوع انقلاب اسلامی، تلاش‌های کشورهای عرب منطقه و سایر دول خارجی به منظور تجزیه خوزستان شدت گرفت؛ اما وقایع جنگ و به ویژه واکنش مردم خوزستان در برابر تجاوز نظامی عراق، نظریه‌های بعضی را در مورد یک جنبش اصیل و تاریخی جدایی طلب نفی کرد (کریمی فرد، ۱۳۹۳)؛ به این دلیل که هنگام تهاجم ارتش عراق، نه تنها ساکنان خوزستان علیه دولت مرکزی به پا نخواستند بلکه با همبستگی و همگرایی و رگبار مسلسل به استقبال نیروهای عراقی شتافتند؛ بنابراین مقاومت مردم شهرهای خوزستان، بسیاری از کاستی‌ها و نواقص را جبران کرد و همین امر نقش بسیار تعیین‌کننده در ناکامی ارتش عراق و کشورهای دیگر داشت. پس می‌توان گفت که مقاومت همیشگی عشایر لر و عرب خوزستان، ریشه در باورها و اعتقادات آنان در گرایش به هویت ملی و کلان‌تر تحت عنوان "سرزمین و کشور ایران" داشت به طوری که پیوندهای مذهبی و تاریخی این منطقه را دارای چنان هویت ایرانی گردانیده است که مردمانش با مقاومت و مخالفت در برابر دولت‌های متخاصم منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای که با تبلیغات و وعده‌های فراوان سعی در تحریک و همگرایی آنان با خود دارند، را نشان می‌دهد؛ زیرا پیوند عوامل اعتقادی و باورهای آنان با سرزمین و کشورشان، محکم‌تر از آن است که بتوان با پیش کشیدن مسائل قومی و نژادی آن‌ها را از هم جدا کرد؛ بنابراین جنگ تحمیلی زمینه بروز و نقش‌آفرینی این اعتقادات و باورهای نهفته را در میان قوم لر و عرب ایران فراهم کرد (لهسایی‌زاده و همکاران، ۱۳۸۸).

بر این اساس و با نگاهی به چالش‌های قومی یکصد سال اخیر، به ویژه بعد از تحولات مشروطه‌خواهی و جنگ جهانی دوم، مشخص می‌گردد که گرایش‌های قومی در ایران مورد توجه قدرت‌های خارجی و ابزار اعمال فشار آنان بر حکومت مرکزی بوده است؛ و خوزستان به‌عنوان راهبردی‌ترین استان ایران در سده بیستم میلادی بیش از هر استان دیگر کشورمان در معرض طرح‌های تجزیه‌طلبی بیگانگان بوده است. دول آمریکا و انگلیس و هم‌پیمانان منطقه‌ای‌شان، به‌عنوان بزرگترین طراحان، مجریان و پشتیبانان طرح تجزیه این خطه از ایران می‌باشند، اما تا به امروز موفق نشده‌اند (جعفرزاده و بویه، ۱۳۹۶).

البته در جهان امروز، بحران‌های جوامع بشری در نابرابری‌های اجتماعی- فرهنگی و فقدان عدالت اجتماعی و اقتصادی ریشه دارد. رشد سریع و نامتقارن و اختصاص غیراصولی منابع و امکانات به مناطق برخوردار و محرومیت مناطق پیرامونی، شکاف منطقه‌ای را در سطح کلان موجب شده‌اند. در واقع وجود نابرابری‌ها سبب شده، شکاف توسعه بین نواحی توسعه‌یافته و مناطق محروم، روزبه‌روز بیش‌تر شود و عدالت فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی مفهوم خود را از دست بدهد. همچنین محرومیت نواحی محروم

تداوم یابد و نواحی مرکزی امکانات بیش‌تری را در خود متمرکز کنند. این امر نه‌تنها باعث رشد و توسعه کشور نشده، بلکه روند کلی توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی را نیز ناعادلانه‌تر و آهسته‌تر کرده است و به جای همگرایی اقوام سبب واگرایی قومیت‌های مختلف از مرکز می‌گردد که متأسفانه در استان خوزستان و قوم لر و عرب با همه پیوندهای موجود، به چشم می‌خورد (بهرامی‌پاوه، ۱۳۹۷).

مبانی نظری

همگرایی

همگرایی اجتماعی نتیجه باورها و آرمان‌هایی است که در وجود همه افراد یک جامعه رشد یافته است و خود را به شکل رفتارهای اجتماعی بروز می‌دهد. همبستگی‌های فرهنگی، زبانی، مذهبی، میراث معنوی و تاریخی و منافع مشترک و تا حدودی برابر اقتصادی به عنوان عوامل مؤثر بر هم‌نوایی و همگرایی اجتماعی هستند که با توجه به رخدادهایی که در جامعه اتفاق می‌افتد، کم‌رنگ یا پررنگ می‌شوند (گلجان، ۱۳۹۳).

قوم

به مجموعه‌ای از جماعات انسانی که از یک منشأ نژادی برخاسته‌اند و دارای زبان، فرهنگ و تاریخ مشترک دیرینه‌اند، "قوم" گفته می‌شود. یک قوم ممکن است در زمان کنونی در یک سرزمین مشخص با مرزهای معینی به نام کشور ساکن باشند (خنجی، ۱۳۸۶). امروزه گستردگی قومیت‌گرایی به نحوی است که ۸۰٪ کشورهای جهان به نوعی با این پدیده درگیر هستند هر چند از نظر بستر شکل‌گیری، محتوا و میزان خشونت متفاوت‌اند در آفریقا به دلیل سیاست‌های استعماری، مرزهای کشورها بر اقوام منطبق نیست به این معنی که یک قوم در چند کشور پراکنده شده است و در یک کشور چندین قوم وجود دارد. سابقه ۳۰ ساله کشاکش قومی در اریتره، نمونه این مسئله است. در آسیا حدود ۲۱ کشور دارای اقلیت‌های قومی چشمگیر هستند که در مجموع ۴۳ قوم بزرگ را تشکیل می‌دهند. در سال‌های اخیر، هر یک از این گروه‌ها نسبت به افزایش سیطره سیاسی و گسترش جمعیتی یکدیگر عکس‌العمل نشان داده‌اند در میان کشورهای آسیایی درگیر منازعات قومی می‌توان از هند، عراق، ترکیه، روسیه، کامبوج، فیلیپین، سریلانکا، لبنان و بنگلادش نام برد (رستمی و همکاران، ۱۳۹۵).

امنیت

امنیت را به طور عینی به معنای فقدان تهدید نسبت به ارزش‌های مکتسبه و به طور ذهنی به مفهوم فقدان ترس از حمله به ارزش‌ها تعریف می‌کنند. امنیت، حفاظت از جامعه، ارزش‌ها و نهادهای داخلی آن در برابر تهدیدات اعم از داخلی و خارجی، تهدیداتی که بقای رژیم‌ها و نظام شهروندی و شیوه زندگی آحاد جامعه را مختل می‌کند و موجودیت آن‌ها را به خطر می‌اندازد

(قریب، ۱۳۸۶). مظهر یک جامعه دارای امنیت، آزادی و عدم وجود مانع و بستر مناسب برای رشد و تعالی است. در واقع بین احساس امنیت در جامعه با عدم تضییع و تحدید و تقیید حقوق، ملازمه‌ای اجتناب‌ناپذیر وجود دارد (روستایی صدرآبادی و همکاران، ۱۳۹۶). همچنین می‌توان گفت امنیت شرایطی است که در چارچوب آن فرد در مقابل خطرات، تهدیدات و زیان‌های ناشی از زندگی اجتماعی مورد حمایت جمع (جامعه) قرار می‌گیرد. در مجموع می‌توان امنیت را مصونیت از تعرض و تصرف اجباری بدون رضایت و در مورد افراد، بدون ترس، بیم و دلهره نسبت به حقوق و آزادی‌های مشروع فردی و اجتماعی، به مخاطره نیافتادن این حقوق و آزادی‌ها و مصون بودن از تهدید، خطر مرگ، بیماری، فقر و حوادث غیرمترقبه و هر عاملی که آرامش انسان را از بین ببرد، تعریف کرد؛ که به عقیده آرنولد ولفرز^۱، امنیت یک ارزش است و در مفهوم عینی، امنیت، فقدان تهدید در برابر ارزش‌های معین و در معنای ذهنی، نبود ترس از حمله علیه همین ارزش‌هاست (قربان‌پور و قربان‌پور، ۱۳۹۷).

مفهوم امنیت ملی اغلب به معنای حفظ حاکمیت، تمامیت ارضی و ثبات داخلی با توجه به قدرت اجباری (زور) دولت‌ها تلقی می‌گردد. در دنیای در حال شکل‌گیری ساختار جدید در هندسه قدرت جهانی که به صورت متناقض جدایی و وابستگی از ویژگی‌های بارز آن محسوب می‌شود، جوامع بسیاری با تهدیدات نوین مانند تروریسم بنیادگرا، تغییرات آب و هوایی و غیره مواجه هستند. باید سازه مفهومی امنیت ملی در یک شیوه جامع‌تر مفهوم‌سازی گردد. چنین دیدگاه همه جانبه‌ای در مورد امنیت ملی نیازمند آن است که تعیین‌کننده امنیت نه تنها عناصری اجباری (زور) قدرت دولتی بلکه علاوه بر آن قدرت ملی جامعه نیز در نظر گرفته شود که ساز و کار دومی (قدرت ملی) ترکیبی از عوامل متعدد در تمام جنبه‌های زندگی ملی ذی مدخل به حساب آیند. این عوامل، شامل رهبری، قدرت نفوذ، ساختار هژمونیک، قدرت نرم، قدرت هوشمند و... می‌شوند که این عوامل می‌تواند به توسعه شاخص امنیت ملی کمک کنند. جوامعی که از چنین شاخص‌های قدرت برخوردار باشند، در شرایط تطبیقی با دیگر کشورها می‌توانند داعیه امنیت نسبی نسبت به همتایانش داشته باشند. ماهیت جامع امنیت ملی در شرایط نوین این است که در این نگرش ضرورت طراحی و تدوین ساختارهای مناسب برای مدیریت آن انکارناپذیر شده است (بیات، ۱۳۹۸).

با گذشت زمان و ایجاد تغییراتی در توقعات و نیازهای انسان‌ها، متغیرهای جدیدی برای تعریف امنیت وارد عرصه می‌شوند. برای مثال امروزه پدیده‌ای چون تخریب محیط‌زیست از عوامل مهم برهم‌زننده امنیت بشر تلقی می‌شود، درحالی‌که تا صد سال پیش چنین چیزهایی وجود نداشت.

از آغاز دوره نظام وستفالیایی تا دهه‌های اخیر امنیت بین‌المللی به‌طور عمده در قالب امنیت نظامی تعریف می‌شد، درحالی‌که امروزه محوریت امنیت نظامی زیر سؤال رفته است و امنیت بین‌المللی در ابعاد مختلف سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی تعریف می‌شود. باری بوزان از محققان برجسته مطالعات امنیتی، امنیت اجتماعات بشری را که اغلب در شکل امنیت بین‌المللی تعریف می‌شود، به پنج مقوله نظامی، سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی تقسیم کرده است. امنیت نظامی به اثرات متقابل توانایی‌هایی تهاجمی و دفاعی مسلحانه دولت و نیز برداشت آن‌ها از مقاصد یکدیگر مربوط است؛ امنیت سیاسی بر ثبات سازمان‌دهی دولت‌ها، ساختارهای حکومتی و ایدئولوژی‌هایی ناظر است که به آن‌ها مشروعیت می‌بخشد؛ امنیت اقتصادی یعنی دسترسی به منابع مالی و بازارهای لازم برای حفظ سطوح قابل قبولی از رفاه و قدرت دولت؛ امنیت اجتماعی، به قابلیت لازم برای حفظ الگوهای سنتی زبان، فرهنگ، مذهب، هویت و عرف ملی با شرایط قابل قبولی از تغییر مربوط است؛ و امنیت زیست‌محیطی بر حفظ محیط‌زیست بشری به‌عنوان سامانه‌ای که تمامی حیات

^۱ Arnold Wolfers

بشری بدان متکی است، ناظر است. این پنج بخش جدا از یکدیگر عمل نمی کنند، بلکه هر یک دارای کانون مهمی در مسئله امنیت و روشی برای تنظیم اولویت ها هستند و از طریق ارتباطات قوی به همدیگر متصل شده اند (صائبی، ۱۳۹۸).

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و توسعه ای است. این پژوهش بر اساس چگونگی به دست آوردن داده های مورد نیاز و از جهت روش انجام آن در زمره تحقیقات توصیفی- تحلیلی می باشد. پژوهش حاضر از حیث موضوعی در زمره موضوع های امنیتی به شمار آمده است. به لحاظ مکانی استان خوزستان را پوشش داده و از نظر زمانی مربوط به سال ۱۴۰۲ می باشد. جامعه آماری کل این مطالعه از میان خبرگان، صاحب نظران و فعالان حوزه مسائل قومی کشور می باشند که شامل: مجلس، استانداری، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، دانشگاه ها و مجموعه های مرتبط در استان خوزستان به تعداد ۸۰ نفر برآورد شده است. در مطالعه حاضر، به منظور توصیف یافته های جمعیت شناختی از جداول (سن، تحصیلات، سابقه کاری) و برای تجزیه و تحلیل داده ها از میانگین و انحراف معیار، خطای معیار میانگین، آزمون T تک نمونه ای استفاده شد. کلیه مراحل تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS.۲۱ SMART-PLS صورت گرفته است.

یافته ها

نتایج براساس حداقل مربعات جزئی

جدول ۱: فهرست مشارکت کنندگان

ویژگی ها	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۴۲
	زن	۳۶/۳۶
تحصیلات	لیسانس	۱۵/۱۵
	فوق لیسانس	۲۴
	دکتری	۴۸/۴۸
سن	۳۵ تا ۴۵	۲۲/۷۲
	۴۵ تا ۵۵	۶۰/۶۰
	۵۵ سال به بالا	۱۶/۶۶
قومیت	لر (بهمنی و بختیاری)	۵۴/۵۴
	عرب	۴۵/۴۵

همانگونه که در جدول ۱ ملاحظه می‌گردد ۶۳/۶۳ درصد پاسخ‌دهندگان مرد و ۳۶/۳۶ درصد زن می‌باشند؛ لذا بیش‌تر پاسخ‌دهندگان مرد هستند. از لحاظ تحصیلات ۱۵/۱۵ درصد دارای مدرک لیسانس، ۳۶/۳۶ دارای مدرک فوق‌لیسانس و ۴۸/۴۸ درصد مدرک دکتری دارند؛ لذا بیش‌تر پاسخ‌دهندگان دارای مدرک دکتری می‌باشند. از لحاظ سن، ۲۲/۷۲ درصد پاسخ‌دهندگان سن بین ۳۵ تا ۴۵ سال؛ ۶۰/۶۰ درصد سن بین ۴۵ تا ۵۵ سال و ۱۶/۶۶ سن بالا ۵۵ سال دارند؛ لذا بیش‌تر پاسخ‌دهندگان در محدوده سنی ۴۵ تا ۵۵ سال قرار دارند. از لحاظ قومیت، ۵۴/۵۴ درصد از پاسخ‌دهندگان از قوم لر (بهمنی و بختیاری) و ۴۵/۴۵ درصد از قوم عرب می‌باشند؛ لذا بیش‌تر پاسخ‌دهندگان از قوم لر (بهمنی و بختیاری) هستند.

بررسی نرمال بودن متغیرها

جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از کجی و چولگی سؤالات متغیرهای تحقیق استفاده می‌شود. در این آزمون به دنبال اثبات یکی از فرضیات زیر هستیم.

H₀: متغیرهای تحت بررسی دارای توزیع نرمال هستند.

H₁: متغیرهای تحت بررسی دارای توزیع نرمال نیستند.

نتایج این آزمون در جدول شماره ۴-۲ ارائه شده است.

جدول شماره ۲ نرمال بودن متغیرها با آزمون کشیدگی و چولگی

متغیرها	مقدار اماره کشیدگی	مقدار اماره چولگی	وضعیت
عوامل سیاسی	۱.۶۴	-۱.۹۱	نرمال
عوامل فرهنگی-اجتماعی	۱.۳۴	-۲.۰	نرمال
عوامل اقتصادی	۱.۶۷	-۱.۷	نرمال
عوامل نظامی-امنیتی	۱.۵۸	-۲.۰۱	نرمال

هرگاه کجی و چولگی داده‌ها بین ۲ و ۲- باشد، توزیع نرمال می‌باشد. در این پژوهش همانطور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، کجی و چولگی داده‌ها بین ۲ و ۲- می‌باشد بنابراین، دلیلی برای رد فرض صفر مبتنی بر نرمال بودن داده‌ها وجود ندارد.

-آزمون تی تک نمونه‌ای

به منظور بررسی اینکه هر کدام از متغیرهای مورد مطالعه در این تحقیق، از نظر پاسخگویان در سطح مطلوبی قرار دارد یا نه، در این پژوهش از آزمون t یک نمونه‌ای استفاده گردید. در آزمون t یک نمونه‌ای با توجه به مقیاس ۵ گزینه‌ای پرسشنامه تحقیق، مقدار آزمون برابر با ۳، در نظر گرفته شده است.

آزمون فرض:

{

$H_0: \mu = 3$ (میانگین متغیر مورد بررسی برابر ۳ است)

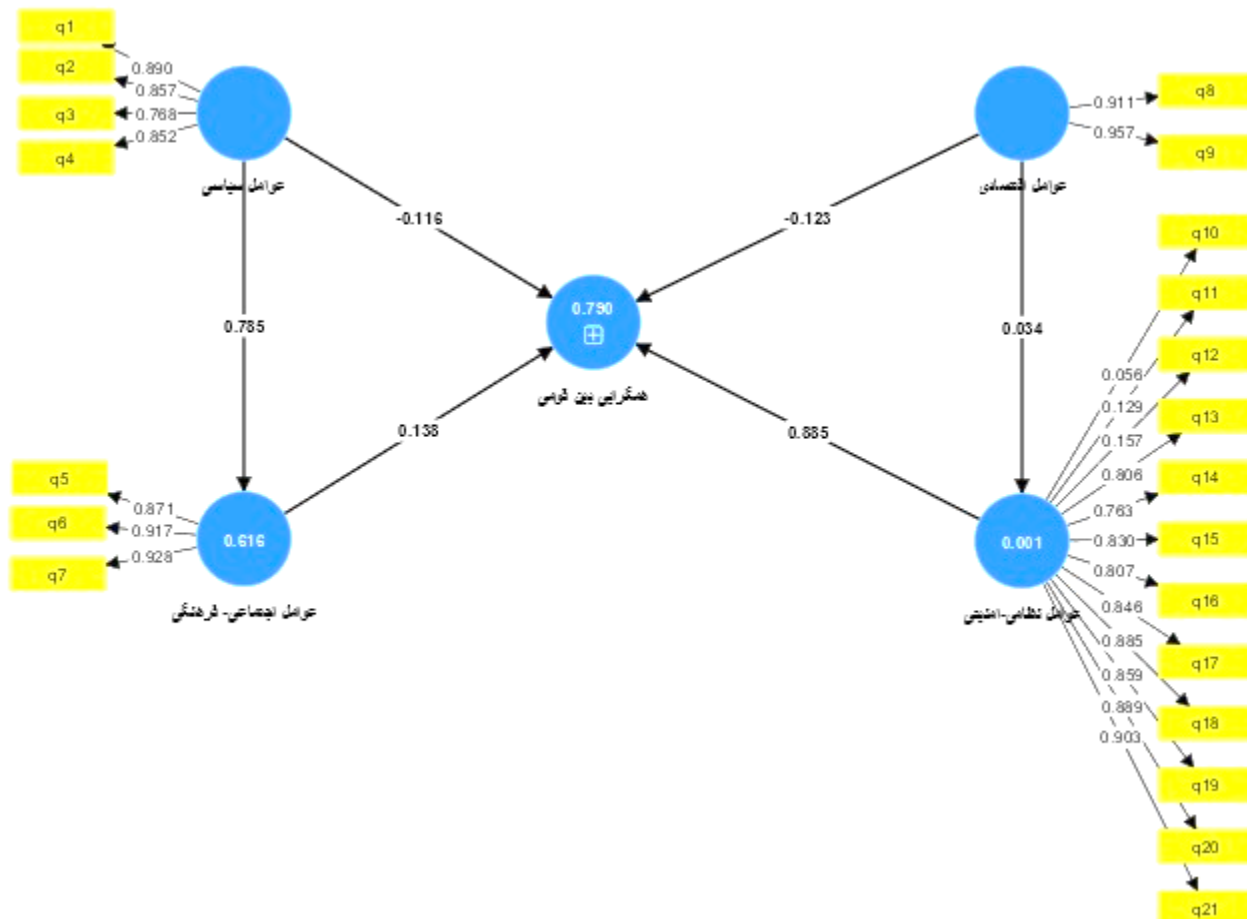
$H_1: \mu \neq 3$ (میانگین متغیر مورد بررسی برابر ۳ نیست)

همانطور که در جدول ۳ نشان داده شده است، در رابطه با متغیرهای همگرایی بین قومی، چون سطح معناداری برای هر پنج مورد کمتر از ۰.۰۵ است ($\text{sig} = 0.000 < 0.05$)، فرض صفر رد شده و فرض مقابل پذیرفته می‌شود؛ یعنی میانگین هر چهار مورد با ۳ برابر نیست. همچنین از آنجا که حد بالا و پایین برای تمامی آزمون‌ها مثبت می‌باشد، می‌توان گفت متغیرهای همگرایی بین قومی در جامعه مورد نظر بالاتر از حد میانگین است و در سطح مطلوبی قرار دارد.

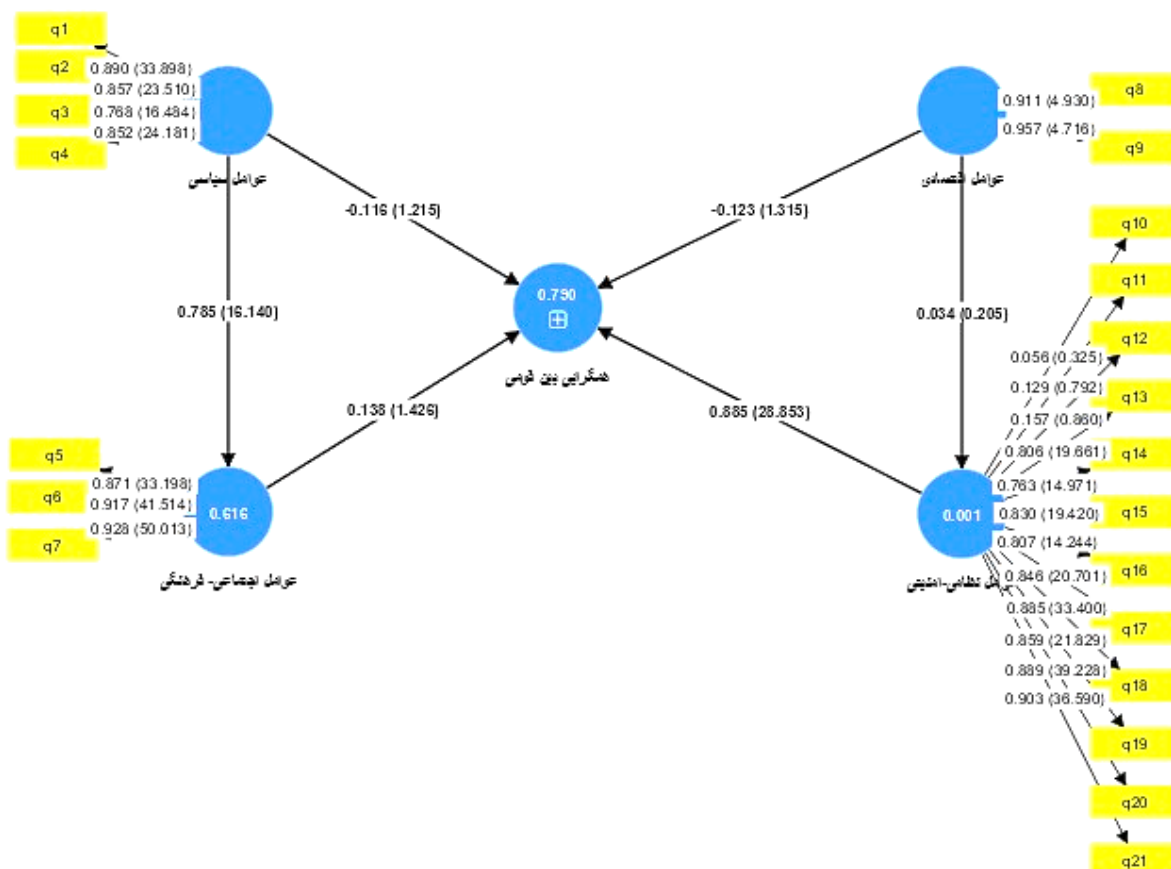
جدول ۳: نتایج آزمون t یک نمونه‌ای برای متغیرهای تحقیق

متغیر	آمار t	فاصله اطمینان ۹۵٪
-------	--------	-------------------

حد بالا	حد پایین	اختلاف میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	
۴.۳۱	۴.۱۳	۴.۲۲	.۰۰۰	۶۵	عوامل سیاسی ۹۲.۷۶
۴.۶۹	۴.۵۰	۴.۶۰	.۰۰۰	۶۵	عوامل فرهنگی-اجتماعی ۹۲.۱۴
۴.۳۶	۴.۱۷	۴.۲۷	.۰۰۰	۶۵	عوامل اقتصادی ۸۵.۶۶
۴.۹۳	۳.۶۶	۳.۸۰	.۰۰۰	۶۵	عوامل نظامی-امنیتی ۵۶.۵۶

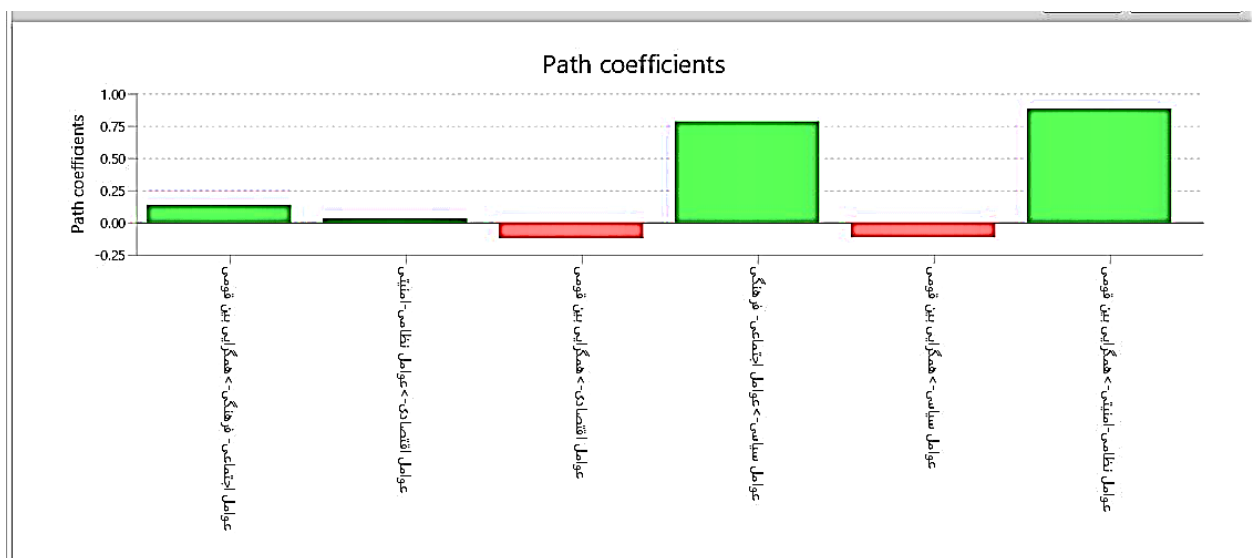

شکل ۱- ضرایب استاندارد مدل پژوهش

شکل ۲- ضرایب مسیر مدل پژوهش

از آنجا که مقدار معناداری روابط در ازمون t -value در تحلیل عاملی مرتبه اول بزرگتر از ۲ بدست آمد، می توان این نتیجه گیری را با توجه به نتایج انجام داد. که در سطح خطای ۰/۰۵ روابط بین عامل های پنهان ما و گویه های مربوط به هر عامل معنی دار می باشد. و همچنین با توجه به شاخص ها و خروجی لیزرل که در جدول زیر بصورت کامل آورده شده است می توان گفت داده ها با مدل منطبق هستند و شاخص های ارائه شده نشان دهند این موضوع هستند که در مجموع ارائه مدل مناسبی است و داده های تجربی اصطلاحاً به خوبی با آن منطبق می باشند.

شکل ۳- ضرایب مسبر مدل تحقیق

بحث

این پژوهش با استناد به نظریه رقابت بر سر منابع است یکپارچه کردن سیاسی گروه‌های قومی در درون یک دولت-ملت، زمینه مشخصی را بوجود می‌آورد که در آن رقابت برای منابع- به‌ویژه برای مشاغل دولتی- به انگیزه تضاد بین‌قومی تبدیل می‌شود. هویت یابی قومی به عنوان اساس اقدام جمعی زمانی تحقق می‌پذیرد و حفظ می‌شود که امتیازات آشکاری وجود داشته باشد که با تکیه بر هویت قومی بتوان برای دست یافتن به آنها با دیگران رقابت کرد این رقابت میان گروه‌های قومی عامل بسیج قومی است و منجر به تشکیل سازمانهای قومی و افزایش هویت‌های قومی می‌شود. تئوریهای مربوط به بسیج و رقابت بر سر منابع، مفهوم بندی سیال و موقعیت گرایانه ای از قومیت و مرزهای قومی و نهایتاً ناسیونالیسم قومی ارائه می‌دهند که آنها را قادر میکند تا پویایی اقدام جمعی قومی و افول آن را توضیح دهند که در چار چوب چنین رویکردی میتوان به لحاظ تهدیداتی که برای امنیت ملی یک کشور مثل ایران دارد آن را مورد تحلیل و بررسی قرار داد. مسئله تکرر قومی و مذهبی کشور زمانی که با اهداف و مطامع استعماری بیگانه و دشمنان همراه شود از اهمیت و حساسیت فوق العاده ای برخوردار میشود و ناهمگونی فرقه ها و اقلیتهای قومی و مذهبی از مهمترین ابزارهای آنها محسوب میشود. - شکافها و تعارض گروه های متنوع نقش مهمی در میزان ثبات با ایجاد بی نظمی و نا امنی کشور دارد. این شکافها و تعارضات ممکن است متقاطع یا موازی، فعال یا غیرفعال، واحد یا متعدد باشند. تعداد گروه ها، موازی بودن آنها و فعال شدن شکافها موجب اختلاف با سایر مناطق و دولت مرکزی و در نتیجه بی ثباتی و نا امنی میگردد که در ایران قابل

مشاهده است، زیرا در اغلب مناطق قومی نشین کشور، تضاد قومی و نژادی با تضاد زبانی و تفاوت مذهبی همراه است، بالطبع اگر این تضادها فعال شود و شکافها عمیق گردد موجب نا امنی خواهد گردید. افزایش میزان قوم‌گرایی و گرایش به قوم، خود باعث تقویت هویت‌های خاص و فردی مثل هویت قومی در جامعه می‌شود و در نتیجه از گرایش به هویت‌های عام و جمعی مانند هویت ملی کاسته می‌شود که نتیجه آن افزایش میزان واگرایی در میان اقوام مختلف در جامعه است که در نهایت، میزان هم‌گرایی بین قومی را کاهش می‌دهد. مک‌کویل بر این عقیده است که پیدا کردن بینش به موقعیت دیگران، همدلی اجتماعی، همزاد پنداری با دیگران و به دست آوردن احساس تعلق، یافتن پایه و اساسی برای بحث و گفت‌وگو، تعامل اجتماعی، پر کردن جای یک همراه واقعی در زندگی، کمک به اجرای نقش‌های اجتماعی و توانا کردن فرد به ایجاد پیوند با خانواده، دوستان و جامعه از خدماتی است که رسانه‌ها ارائه می‌دهند و با آنها می‌توانند هم‌گرایی و همبستگی اجتماعی و به دنبال آن اعتماد اجتماعی را تحکیم بخشند؛ بنابراین می‌توان چنین ادعا کرد که رشد احساس تعلق اجتماعی، بیشتر از همه به جای تقویت هویت‌های خاص مثل هویت ملی باعث تقویت هویت‌های عام و جمعی مثل هویت ملی می‌شود؛ بنابراین می‌توان این‌طور استنباط کرد که افزایش میزان احساس تعلق اجتماعی در جامعه باعث کاهش میزان واگرایی قومی در جامعه و در نتیجه باعث افزایش میزان هم‌گرایی بین اقوام مختلف در جامعه می‌شود.

تأکید و توجه به حقوق اقلیت‌ها که در دنیای کنونی به عنوان یکی از مهمترین مباحث حقوق بشر مطرح است، همواره در دین اسلام مورد توجه بوده است. رفتار پیامبر گرامی اسلام (ص) با اقلیت‌ها اعم از اقلیت‌های نژادی و دینی نشان دهنده توجه دین مبین اسلام به حقوق اقلیت‌هاست. همچنین جایگاه ویژه‌ای که برخی مسلمانان غیر عرب به واسطه‌ی ایمان خود نزد پیامبر داشتند گویای برابری نژادی انسان‌ها می‌باشد. پیامبر (ص) در پیمان عمومی با یهود و پیمان با سه گروه معروف یهود (بنی قینقاع، بنی قریظه و بنی نضیر) در برابر تعهداتی که آن‌ها به عهده گرفتند به آزادی آن‌ها در حفظ آیین خود و دفاع از آن‌ها در صورت وقوع جنگ بین آن‌ها و دیگران اشاره نمودند. در پیمانی که بین پیامبر و نصاری‌نجران نیز منعقد شد پیامبر بر آزادی آن‌ها در حفظ آیین خود تأکید ورزیدند و اعلام نمودند که کشیشان آن‌ها از کار بر کنار نخواهند شد.

فهرست منابع:

- قربان پور، علی، قربانپور، محمد. (۱۳۹۷). مفهوم امنیت ملی و نقش قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در تأمین آن. جشنواره تالیفات علمی برتر علوم انسانی اسلامی- جایزه ویژه علامه جعفری (ره). SID. .
<https://sid.ir/paper/۸۹۹۴۲۱/fa>

- قریب، حسین (۱۳۸۶). تحولات طبقات اجتماعی در ایران و تهدیدات بالقوه امنیتی آن، فصلنامه سیاسی-اقتصادی، شماره ۱۴۳-۱۴۴.
- بهرامی‌پاوه، رحمت‌الله (۱۳۹۷). تحلیلی بر روند پارادایم توسعه‌یافتگی و تأثیر آن بر همگرایی ملی در ایران، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، دوره ششم، شماره ۳.
- جعفرزاده، حسن و بویه، چمران (۱۳۹۶). بررسی و تحلیل نقش‌آفرینی قوم عرب خوزستان در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، فصلنامه علمی-ترویجی مطالعات دفاع مقدس، دوره سوم، شماره ۴.
- لهسایی‌زاده، عبدالعلی؛ مقدس، علی‌اصغر و تقوی‌نسب، سیدمجتبی (۱۳۸۸). بررسی عوامل داخلی مؤثر بر هویت قومی و هویت ملی در میان اعراب شهرستان اهواز، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، سال بیستم، شماره
- رحیم‌صفوی، یحیی و جمشیدی، مهدی (۱۳۸۶). تأثیر ویژگی‌های ژئوپلیتیکی عشایر بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، شماره ۳۲ و ۳۱.
- گلجان، مهدی. (۱۳۹۳). هم‌گرایی یا واگرایی، تهران: نشر تابناک.
- Meuleman, B., Abts, K., Schmidt, P., Pettigrew, T. F., & Davidov, E. (۲۰۲۰). Economic conditions, group relative deprivation and ethnic threat perceptions: A cross-national perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, ۴۶(۳), ۵۹۳-۶۱۱. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1550157>
- Stodolska, M. (۲۰۱۸). Research on Race, Ethnicity, Immigration, and Leisure: Have We Missed the Boat?. <https://doi.org/10.1080/01490400.2017.1376013>
- Brien, M. (۲۰۱۸). Migration as an adaptive response to ethnic nationalism in Russia. *Migr Stud.* ۲۰۱۷ May ۱۷; ۶(۲): ۱۸۷-۲۰۴. doi: ۱۰.۱۰۹۳/migration/mnx.۰۳۹
- Mooij, M. Beniflah, J. (۲۰۱۷). Measuring Cross-Cultural Differences of Ethnic Groups within Nations: Convergence or Divergence of Cultural Values? The Case of the United States. *Journal of International Consumer Marketing*. September ۲۰۱۶ ۲۹(۱): ۱-۹. <https://doi.org/10.1080/08961530.2016.1227758>
- Mele, C. H., Siegel, D. (۲۰۱۷). Identity, repression, and the threat of ethnic conflict in a strong state. Volume ۲۹, Issue ۴. <https://doi.org/10.1177/0951629817710562>
- Midtbøen, A. H. (۲۰۱۵). Citizenship, integration and the quest for social cohesion: nationality reform in the Scandinavian countries. December ۲۰۱۵ *Comparative Migration Studies* ۳(۳). DOI: ۱۰.۱۰۰۷/s408۷۸-۰۱۵-۰۰۰۲-y